

Ofelija: „Štai rozmarinas, jis dėl atminties.“

(Viljamas Šekspyras, „Hamletas“)

I DALIS

SVETIMI

Mūsų namas stovi gyvenvietės pakraštyje. Pro milžinišką it kino teatro ekranas stiklinę svetainės sieną matyti miškas. Nors žiemos čia šiltos, prieš penkerius metus mes, visi kaimynai, gyvenvietės teritorijoje dar pasodinome keletą eglaičių, kad turėtume ką puošti per Kalėdas. Ir du ąžuoliukus, sentimentaliai tikėdamiesi, jog jie gyvuos šimtus metų ir anūkams primins apie mus, senelius. Visi džiaugėmės šiuo idilišku gamtos kampeliu, mylėjome mišką, išklotą minkštu samanų kilimu, pamėgtą miško paukščių ir stirnų šeimynėlės. O kartą net briedis atsibastė su gigantiškais ragais. Stovėjom atitraukę užuolaidas ir pamiršę kvėpuoti žiūrėjom į tą gražuolį.

Tačiau dabar aš buvau priešingoje namo pusėje, savo darbo kabinete, ir žvelgiau į kaimynų sklypą. Tenai, ant pievelės, šalia žemaūgės pušaitės, gulėjo pats šeimnininkas, kaimynas Tomas.

– Tėti, – prabilo mano dukra Olivija, – kodėl Tomas be galvos?

Išgirdęs šešiametės klausimą krūptelėjau. Normaliame pasaulyje vaikai nemato begalvių kaimynų. Ir netgi tokių vaizdų filmuose. Bet jau kuris laikas mes gyvenome nebe normaliame pasaulyje. Ir negyvas žmogus – pats numiręs ar kieno nors pribaigtas – buvo kone įprastas vaizdas.

– Ole, matai, ką jis laiko rankoje? – pirštu bakstelėjo į lango stiklą penkiolikametis sūnus Eduardas. – Kaimynas pats išsitaškė galvą medžiokliniu šautuvu. Ar galiu paimti jo rugerį, tėti?

Man pasidarė nejauku. Žinojau, jog gali taip nutikti, kai *tai* prasidėjo, bet vyliausi, kad nenutiks. Dėl visa ko įsitaisiau tokį pat šautuvą „Ruger“ su penkių šovinių dėtuve, ačiū senam draugui medžiotojui. Jei tik būtų galėjęs, draugas būtų atidavęs visus tris savo šautuvus, bet sakė, kad jam pačiam veikiausiai prireiks. Neprisireikė – mano draugą pasiglemžė virusas. O šautuvus išsinešė tie, kurie įsiveržė į tuščią jo butą. Na, nėra ko stebėtis. Draugas gyveno mieste.

Leidau sūnui perlipti tvorą ir atnešti šautuvą.

Mano sūnus Eduardas nuo septynerių lankė lengvąją atletiką. Jo mėgstamiausia rungtis – šešiasdešimties metrų sprintas su kliūtimis. Trumpoje distancijoje kliūtys aukštos, beveik šimto septynių centimetrų, tad Eduardas nesunkiai peršoko dekoratyvinę kaimyno tvorą, skiriančią mūsų sklypus, ir grįžo nešinas sunkiu medžiokliniu šautuvu.

– Kaip lengvai jis įveikė tvorą! – šūktelėjo sūnaus šuolį stebėjusi mano žmona Laura. – Mūsų Edis vieną dieną taps olimpinio čempionu!

Laura niekada nepraranda optimizmo. Aš irgi nesu pesimistas, bet pirmiau pasakau, kad stiklinė pusiau tuščia, tada galvoju, kaip ją pripildyti. O jai visos stiklinės – pusiau pilnos. Per aštuoniolika bendro gyvenimo metų įpratau prie tokio jos optimizmo, todėl tik šyptelėjau. O ir ką galėjau atsakyti? Aš, žinoma, neabejojau, kad Edis vertas olimpinio medalio. Tačiau kaip tu laimėsi medalį *tokiais* laikais?

SVETIMI

– Rimtas ginklas, – grįžęs namo įvertino Edis ir prisidėjo ru-gerį prie peties. – Dabar turėsime du šautuvus, tėti. Šitas bus mano. Juk tau prireiks pagalbos, tiesa?

Rimtas argumentas. Mums pravers ne tik atsarginis šautuvas, o ir dar vienas žmogus, gebantis apginti mūsų šeimą.

•

Pusę nakties niekaip negalėjau užmigti. Lengvai ir greitai užsnūdęs, po kelių valandų pabudau, ir akys nebeužsimerkė. Žiūrėjau į tamsą, o mintyse sukosi keisti vaizdai: kaimynas Tomas be galvos, per tvorą šokantis Edis su šautuvu rankoje ir olimpinį aukso medalį bučiuojanti Laura. Dingtelėjo, kad būtų išmintingiausia pačiam išsitaškyti smegenis, kaip pasielgė kaimynas. Pykšt – ir dėl nieko nebereikia sukti galvos.

Po naktinės sargybos grįžo Laura, ir mane ūmai užplūdo meilumo banga. Norėjau ją apkabinti, bet nespėjau. Žmona užsidarė vonios kambaryje.

Nors pasaulyje buvo paskelbta pandemija, grėsmė parsinešti užkratą buvo, galima sakyti, lygi nuliui, mat už gyvenvietės ribų nekeldavome kojos. Bet su kaimynais sutarėme praustis ir dezinfekuotis kaskart grįžę iš lauko. Priimti tokį sprendimą mus privertė įvykis, susijęs su paaugliu iš devinto namo. Nors buvo draudžiama vaikščioti į svečius, o grįžus privalu laikytis dviejų savaičių karantino, skystaprotis paauglys, slapčia burkuojantis su bendraamžė iš kaimyninės gyvenvietės, naktį išslūkino iš namų ir kulniuodavo pas mergužėlę. Ką jie ten veikdavo dviese, niekam nerūpėjo, bet į aną gyvenvietę kažkas atnešė virusą ir dabar

jis galėjo išplisti. Juokingiausia, kad jaunuoliai buvo demaskuoti absurdiškomis aplinkybėmis: vyruko draugas iš vienuolikto namo taip pat režė sparną apie tą merginą ir vieną dieną pasiskundė tėvams, esą kodėl jis negali eiti į kaimynų gyvenvietę, kai jo draugelis tai daro kasnakt? Įsimylėjęliai buvo pričiupti vienas kito glėbyje ir uždaryti į karantiną. Neprireikė nė dviejų savaitių – ligos simptomai pasireiškė jau po septynių dienų, ir abu buvo skubiai išvežti į ligoninę. Tuo metu ligoninės dar nebuvo perpildytos, dar priimdavo žmones. Jaunimas dažniausiai sirgo lengva forma, bet vaikas iš devinto namo turėjo kažkokią įgimtą ydą ir po savaitės mirė.

– Jonai, miegi, mielasis? – šūktelėjo Laura, užsukusi vandenį vonioje.

„Mielasis...“ Myliu savo žmoną dėl daugelio priežasčių, bet svarbiausia būtent ši: kad ir kaip sunku tapo gyventi, kad ir kaip pesimistiškai piešiama žmonijos ateitis, manoji Laura nepamiršo mielių žodžių ir manierų. Meilės mūsų šeimoje nenužudė nei virusas, nenuplovė dezinfekcinis skystis, neišgąsdino netgi kaimynas Tomas, ištaškęs sau smegenis. Todėl dabar aš laukiau šiltoje lovoje, kada žmona palis po anklode. Mylėti vienam kitą ir mylėtis mums niekas negali sutrukdyti...

Staiga kažkas dunkstelėjo į laukujes duris pirmame aukšte. Pamaniau, kad tai mūsų vyturys Edis mėto krepšinio kamuolį. Po antro smūgio suabejojau. Po trečio supratau, jog kažkas piktai daužo į duris kumščiu.

•

Skubiai apsirengęs nusileidau apačion. Pasirodo, tai buvo Danielius, kaimynas iš trečio namo. Pamatęs mane pro durų stiklą, jis ištiesė rankas ir suglaudė kumščius. Tai buvo sutartas ženklas: esu švarus. Žinoma, šitaip pasielgti galėjo ir užsikrėtęs žmogus, tačiau kol kas geresnio varianto nesugalvojom. Juk nepastatysi šalia inspektorius ar teisėjo. Golfo lauke (o šventa karve, ne jau niekada jo nebežaisiu?) šalia žaidėjų irgi nevaikšto kamuoliukus skaičiuojantis teisėjas, žaidėjai patys skaičiuoja rezultatą ir vieni kitais pasitiki. Taip ir mes – penkiolika namų, penkiolika šeimų – pasitikėjome vieni kitais mūsų gyvenvietėje. Trisdešimt suaugusiųjų ir dešimt vaikų. Tiesa, dabar jau dviem mažiau, nes paauglys iš devinto namo mirė, o Tomas kapituliuo.

Mūsų gyvenvietė skyrėsi nuo kitų. Tai buvo atostogų vilos pusiasalyje, iš trijų pusių apsuptame plataus upės vingio, primenančio pasagą. Kitapus upės krantai buvo uolėti, statūs ir aukšti, gal dvidešimties metrų aukščio. Šiapus palei upę driekėsi jauki pievutė.

Vienintelis atviras žemės lopinėlis, jungiantis mūsų pusiasalį su „žemynu“, buvo vos trisdešimties metrų pločio „kaklelis“ miško pusėje. Iš gyvenvietės per mišką ėjo kilometro ilgio asfaltuotas keliukas iki pat greitkelio.

Palei greitkelių driekėsi traukinių bėgiai, atskirti keturių metrų aukščio pinta plienine tvora su spygliuotos vielos gniužulais viršuje. Kai prasidėjo neramumai, mes, visi kaimynai, per porą dienų nuardėme trisdešimt metrų tos tvoros, parsigabėnome į gyvenvietę ir atsivėrėme nuo „žemyno“. Taigi dabar mus iš trijų pusių saugojo srauni upė aukštais uolėtais krantais, o ten, kur keliukas, – tvirta savadarbė tvora, apačioje sutvirtinta sunkiais smėlio maišais. Nėgana to, greta surentėme penkių metrų aukš-

čio stebėjimo bokštelį. Antras toks bokštelis kaipmat išdygo kitoje gyvenvietės pusėje – prie upės. Tuose bokšteliuose kiekvieną naktį ir budėdavome po du žmones. Ir vyrai, ir moterys. Taigi į mūsų teritoriją joks svetimas nebūtų lengvai įsibrovęs.

– Kažkokie šūdžiai būriuojasi kitoje upės pusėje, – pranešė Danielius, kai pravėriau duris per kelis centimetrus. – Jie stovi ant uolos, pas mus niekaip nepateks, bet va pagalvojau... O jeigu driokstels iš minosvaidžio?

Danielius aiškiai buvo prisiziūrėjęs per daug karinių filmų. Kol veikė internetas, vakarodavome su „Netflix“. Prie kompiuterių ekranų laiką leisdavome ir dienomis, nes užpuolus klastingam virusui buvome priversti dirbti ir mokytis iš namų. Mūsų atveju, savo vilose pusiasalyje, į kurią viena po kitos persikraustė visos penkiolika šeimų. Čia buvo daug saugiau, o ir smagiau, nei sėdėti užsidarius mieste.

Paskelbus karantiną, nusipirkti maisto buvo leista tik kartą per savaitę. Beje, ir dirbo vien maisto prekių parduotuvės ir vaistinės. Taigi rutina dažniausiai būdavo tokia: mieste prisipirkęs produktų, pakeliui namo užleki į vaistinę apsauginių kaukių ir vienkartinųjų pirštinių, bet jų niekada nebūdavo, tad iš nevilties prigriebi kokių nors maisto papildų, kurių šiaip jau nė į burną nebūtum ėmęs. Vienintelis sporto renginys – kai žmona stebi, kaip tu, apsikrovęs lyg kupranugaris, tempi namo tonas nemėgstamų kruopų ir tualetinį popierių.

Karantinas... Jeigu atvirai, mažai kas laikėsi to karantino. Kai valdžia pagaliau (per vėlai) susiprato, jog reikia jį skelbti, pasipylė ilgas sąrašas draudimų. Tik nebuvo jokių instrukcijų, kaip su tais draudimais gyventi. Suprantama, buvo tvirtinama, esą visi viskam pasiruošę, šalyje nieko netrūksta ir nepitrūks. Tikra tei-

sybė: šalyje išties netrūko kvailių, kurie nepaisė draudimų, ignoravo karantiną ir sėkmingai sėjo virusą į kairę ir dešinę, lyg dosniai dalintų labdarą.

Tikėdamasi greitų rezultatų giltinė patenkinta pustė dalgi, sekciojo paskui tuos kvailius ir šienavo vis plačiau užsimodama. Kai užsikrėtė parduotuvių darbuotojai, užsikrėtė ir pirkėjai, ligoninės persipildė sergančiųjų, tada susirgo gydytojai ir...

– Ar girdi, ką tau sakau? – už durų pyktelėjo po naktinio budėjimo nemiegojęs Danielius. – Pasiimk savo sumautus žiūronus ir eime pažiūrėti, ką tie šūdžiai ten rezga!

Palikęs Danielių kieme, nulėkiau rengtis ir prigriebti žiūronų.

Nusipraususi Laura griuvo miegoti, o vaikai dar parpė lovose. Laikrodis rodė kelias minutes po septynių. Visi saldžiai miegos mažų mažiausiai iki devynių ryto.

Išėjęs į kiemą ankstyvą rytą, pirmiausia įkvėpiau gryno oro ir mėgaudamasis sučepsėjau, nes, man regis, oras turi ne tik kvapą, bet ir skonį. Į nieką nepanašų, su niekuo nepalyginamą. Reikia pačiam paragauti, kad suprastum. Ypač dabar, kai dėl viruso sukeltos krizės sustojo visa pramonė, keliuose nebeliko įprasto automobilių srauto, danguje – jokio praskrendančio lėktuvo. Nebeveikė nė viena gamykla, išskyrus hidroelektrinę už šimto kilometrų žemyn upe. Beje, tenai kariškiai ir elektrinės darbuotojai irgi užsibarikadavo kaip mes savo gyvenvietėje. Apie tai rašė internetinė žiniasklaida, ir tai buvo vienintelė gera naujiena mums, mirtingiesiems.

Šeštą krizės mėnesį prasidėjo rimti neramumai. Valdžios balsai ėmė skelbti, esą netrukus atstatys tvarką. Tie balsai keitėsi kas dvi trys dienos, ir kiekvienas naujas balsas žadėjo visokią pagalbą tautai ir pašalpas, ypač pensininkams. Lyg tyčia, gerai pašienavus

giltinei pensininkų staiga sumažėjo, o už pinigus vertingesnis tapo tualetinis popierius. Pažadų įgyvendinti nesisekė. Vieni, save vadinantys valdžia, užsidarė prabangiame sostinės daugiaaukštyje, kiti – viešbutyje su baseiniais ir palmėmis. Jiems neliko nieko kito, kaip tik patiems tenai karantinuotis ginantis nuo viruso ir nepatenkintos minios. Kaip reikėjo tikėtis, pažadų dalintojai maisto atsargomis sau pasirūpino, o va visiems kitiems į akis ėmė žvelgti badas, nuolatinis suiručių palydovas...

Antras dalykas, kurio nebuvo įmanoma nepastebėti šį ankstyvą rytą – paukščiai. Grynas oras ir ramybė atviliojo juos į mūsų mišką pulkais ir dabar jų buvo tiek, kad rytą girdėdavai nebe malonų čiulbėjimą, o nesibaigiantį nelaimės riksmą. Kaimynas iš septinto namo neapsikentęs vieną dieną pavaišino paukščius švinu. Pririnkęs didelį krepšį plunksnotųjų, jis netgi pagamino egzotišką paukštienos troškinį ir jo ragauti susirinko visa gyvenvietė. Žinoma, paukščių skaičių reguliuoti derėjo kitu būdu, humaniškesniu – rinkti jų kiaušinius, bet iš kiaušinių jau seniai buvo išsiritę paukščiukai, o ir žodis „humanizmas“ palengva dingo iš apyvarotos. Užtat šūvių garsai kartais atviliodavo prie mūsų gyvenvietės išbadėjusius užsikrėtusiuosius, kuriuos mes vadindavome *svetima*s. Ilgai kitapus upės ar tvoros jie neužsibūdavo – juos pribaidavo virusas. Arba mūsų ginklai.

Kieme kaip tik susipešė pulkas šarkų, paukščiai rėkavo taip garsiai, kad aš pasilenkiau prie Danieliaus ir surikau į ausį:

– Tomas išėjo!

– Ir gerai! – atšovė Danielius. – Reikia tik pasirūpinti, kad negrižtu, kitaip parneš sukništą virusą. – Jis pakraipė galvą. – Tu matai, išėjo... Žmogui visai protas susisuko, kai žmona mirė.

– Tomas negriš, – pasakiau mudviem sparčiai žingsniuojant prie upės. – Jis nusišovė. Išsitaškė smegenis medžiokliniu šautu-

vu, – pridūriau ir sutrikau prisiminęs, kad kaimynas tebeguli kieme kone po mano langais.

Abu su Danieliumi susimąstėm. Bet nė vienas nesugalvojom, ką daryti su kūnu. Reikėtų palaidoti. Pasirūpinti begalviu. Taip pat ir jo keturkoju draugužiu – erdelterjeru Frenkiu. Ūmai mums pasidarė nesmagu, kad rūpinamės tik patys savimi.

– Tai sakai, – Danielius atsiduso, – Tomas išsitaškė sau smegenis? Pasirodo, buvo nekvailas. Kvailys būtų laukęs, kol smegenis jam ištaškysiu aš. Laimei, pačiam užteko proto. Ir gerai.

Pažvelgiau į Danielių ir patikėjau jo žodžiais. Kaip jau minėjau, Danielius buvo prisiziūrėjęs veiksmo filmų, tad neabejojau, kad tikrai vieną dieną būtų pribaięs nuo realybės tolstantį Tomą. Toks scenarijus dabar nieko nebūtų nustebinęs.

Kaimyno Tomo žmona buvo sveikatos apsaugos ministrė. Ji vadovavo specialiam krizės komitetui, turėjusiam užkardyti viruso plitimą. Žinoma, neprivalėjo baltomis rankelėmis sučiupti viruso, tereikėjo padaryti labai nedaug – laiku priimti sprendimus ir už juos atsakyti. Deja, ji susimovė. Vieną niūrią dieną, kai ligonines ištiko krizė, visiškai nesigaudanti situacijoje ministrė atvyko į centrinę miesto kliniką susitikti su gydytojais – pasveikinti juos su artėjančiomis Kalėdomis ir Naujaisiais metais. Tačiau nė vieno gydytojo nerado, mat visi jau sirgo arba slėpėsi, kas kur galėjo, tik myriop pasmerkti ligoniai stovėjo eilėje prie žemiškojo dangaus vartų. Kažkoks tipas, per rinkimus turbūt balsavęs už ministrės partiją, sukaupe paskutines jėgas ir smeigė peilį vargšei moteriškei į nugarą. Tomas tuo metu žiūrėjo naujienas per internetą. Kalėdinis žmonos vizitas ligoninėje buvo transliuojamas tiesiogiai.